

سرزمین

و

مرگم بمروود

مؤلفان

نجیب الله رجبی - مهدی قاصری

به اهتمام دکتر حمیدرضا قاصری

۱۳۹۶

سرشناسه	: رجبی، نجیب‌الله، ۱۳۳۶ -
عنوان و نام پدیدآور	: سرزمین و مردم بمرود/ مولفان نجیب‌الله رجبی، مهدی قاصری؛ به اهتمام حمیدرضا قاصری؛
مشخصات نشر	: ویراستار مریم دهقان‌پور.
مشخصات ظاهری	: قاین: انتشارات اکبرزاده، ۱۳۹۶.
شابک	: ۲۲۴ ص.
وضعیت فهرست نویسی	: ۲۵۰۰۰۰ ریال ۸-۴۵-۷۷۸۷-۶۰۰-۹۷۸:
موضوع	: فیپا
موضوع	: بمرود
موضوع	: (Bamrud (Iran
شناسه افزوده	: قاصری، مهدی، ۱۳۵۳ -
شناسه افزوده	: قاصری، حمیدرضا، ۱۳۵۰ -
رده بندی کنگ	: DSR ۱۳۹۶۲۰۷۵ ۱۳۴۳/۴
رده بندی دیسی	: ۸۲۹/۹۵۵
شماره کتابشماره ملی	: ۵۵۵۰۱۳۱

عنوان کتاب :	سرزمین و مردم بمرود
مؤلفان :	نجیب‌الله رجبی، مهدی قاصری به اهتمام دکتر حمیدرضا قاصری
ویراستار :	مریم دهقان‌پور
صفحه آرایی :	علیرضا اکبرزاده
چاپ اول :	زمستان ۱۳۹۶
ناشر :	انتشارات اکبرزاده
شمارگان :	۱۵۰۰ نسخه
شابک :	۹۷۸-۶۰۰-۷۷۸۷-۴۵-۸
قیمت :	۲۵۰۰۰ تومان

خراسان جنوبی، قاین، خیابان جانبازان

۰۹۱۹۹۱۲۰۹۲۶ ۰۵۶-۳۲۵۲۷۲۸۹

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

..... ۱۱ سخن آغازین

فصل اول : جغرافیای طبیعی

..... ۷ ۱-۱. موقعیت

..... ۹ ۲-۱. حدود

..... ۹ ۳-۱. چمن طبیعی منطقه بمرود

..... ۹ ۴-۱. زمین های هموار

..... ۱۰ ۵-۱. ارتفاعات

..... ۱ ۶-۱. عوامل طبیعی بمرود با نگاه از ماهواره ی گوگل

..... ۲ ۷-۱. هیدرولوژی (آب های طبیعی)

..... ۲ ۸-۱. دشت بمرود

..... ۳ ۹-۱. رودخانه بمرود

..... ۴ ۱۰-۱. آب و هوای بمرود

..... ۴ ۱۱-۱. بارش

..... ۵ ۱۲-۱. بادهای

..... ۶ ۱۳-۱. هواشناسی عامیانه

..... ۸ ۱۴-۱. زمین شناسی

..... ۸ ۱۵-۱. خاک شناسی

..... ۹ ۱۶-۱. پوشش گیاهی

..... ۱۰ ۱۷-۱. عروس شنزار

..... ۱۰ ۱۸-۱. قیچ

..... ۱۱ ۱۹-۱. دیدال

..... ۱۲ ۲۰-۱. اسکنیل

..... ۱۲ ۲۱-۱. ترخ و چوبک

..... ۱۲ ۲۲-۱. قاغ

..... ۱۳ ۲۳-۱. بنه، بادامشک و انجیر

۳	۸-۸-۱. کما.....
۴	۹-۸-۱. یال اسبی.....
۴	۱۰-۸-۱. گیاهان دارویی بمرود و مصارف درمانی آن.....
۵	۹-۱. حیات وحش.....

فصل دوم : تاریخ بمرود

۸	۱-۲. زندگی غارنشینی.....
۸	۲-۲. شکل گیری اولیه بمرود.....
۹	۳-۲. بمرود قبل از اسلام.....
۰	۴-۲. بمرود در دوره ی اسماعیلیان.....
۰	۵-۲. بمرود در دوره ی تیموریان.....
۱	۶-۲. بمرود در دوره ی ترکمن تازی.....
۲	۷-۲. قلع و قمع باوژن، ترکمن به زیرکوه توسط امیرخلیل زیرکوهی.....
۵	۸-۲. بمرود در دوره ی افشاریه.....
۸	۹-۲. ترویج ترباک در بمرود را اواسط دوره ی قاجار و پهلوی اول.....
۹	۱۰-۲. موقعیت ارتباطی بمرود قدم.....
۰	۱۱-۲. بمرود در فرهنگ جغرافیایی اثر دراز جنگ بریتانیا سال ۱۹۱۰ میلادی.....
۱	۱۲-۲. بمرود در کتاب اسامی دهات کشور (سال ۱۳۲۳ ه-ق).....
۲	۱۳-۲. جایگاه بمرود در تقسیمات کشوری.....

فصل سوم : هویت بمرود قدیم (ق. کهنه)

۵	۱-۳. موقعیت جغرافیایی.....
۵	۲-۳. ریشه یابی نام بمرود.....
۷	۳-۳. سیمای بمرود قدیم.....
۸	۱-۳-۳. خانه های مسکونی.....
۹	۲-۳-۳. دروازه.....
۰	۳-۳-۳. برج ها.....
۰	۴-۳-۳. مسجد جامع.....
۱	۵-۳-۳. تونل زیرزمینی (سلامت کوچه).....
۳	۶-۳-۳. قبرستان ها.....
۴	۷-۳-۳. آب انبار ها.....

۱۵	۳-۷-۱. آب انبار جنب مسجد.....
۱۷	۳-۷-۳. آب انبار کربلایی اسماعیل.....
۱۸	۳-۳-۸. حمام.....
۱۸	۳-۳-۹. گمرگ بمروود.....

فصل چهارم: بمروود جدید

۱	۴-۱. بمروود چگونه ایجاد شد؟.....
۲	۴-۲. مراحل رشد و توسعه بمروود.....
۲	۴-۲-۱. مرحله اول.....
۳	۴-۲-۲. مرحله دوم.....
۴	۴-۳-۱. مرحله سوم.....
۴	۴-۳-۳. یادمان‌ها، ریزه‌های بمروود جدید.....
۸	۴-۴. ساکنین بمروود را کجا آمدند؟.....
۱۰	۴-۴-۳. عشایر.....
۱۰	۴-۴-۱-۳. طایفه بهلولی.....
۱۱	۴-۴-۲-۳. طایفه دلاکه.....
۱۲	۴-۴-۳-۳. طایفه بهرام بلوچ.....
۱۲	۴-۴-۳-۴. طایفه نورشاهی.....
۱۳	۴-۵. سیر تحولات جمعیت بمروود.....

فصل پنجم: آثار و یادمان‌های بمروود

۵	۵-۱. میرزا غلامرضا زربین قلم بمروودی.....
۶	۵-۲. میرزا محمد اکبرمنشی بمروودی.....
۶	۵-۲-۱. نام و نسب منشی.....
۷	۵-۲-۲. انتخاب منشی به عنوان فرمانروای ایالت فراه از سوی سلطان حسین صفوی.....
۸	۵-۲-۴. انتخاب منشی به عنوان ناظر کل و دارالانشاء دیوانی شاهرخ افشار نوه نادر.....
۹	۵-۲-۵. آثار منشی.....
۹	۵-۲-۵-۱. منشی این آثار را کتابت نمود.....
۱۰	۵-۲-۵-۲. نگارش کتاب مقامات حسینی.....
۱۱	۵-۲-۵-۳. نسخ خطی مقامات حسینی.....
۱۲	۵-۲-۵-۴. مرثیه‌های منشی.....

- ۴ ..... ۵-۲-۶. ممدوحان منشی
- ۵ ..... ۵-۲-۷. فرمان شاهرخ به منشی جهت تاسیس مدرسه علمیه شاهرخ
- ۷ ..... ۵-۲-۸. خدمات عمرانی منشی در بمروود قدیم
- ۷ ..... ۵-۲-۹. گزیده ای از اشعار منشی در عزای امام حسین (ع)
- ۹ ..... ۵-۳-۳. میرزا محمد علیخان دانش بمروودی
- ۰۰ ..... ۵-۳-۱. دانش از فرماندهان لشکری نادر
- ۰۰ ..... ۵-۳-۲. دیوان اشعار دانش
- ۰۰ ..... ۵-۳-۳. منشی این اشعار را در سوگ فرزند جوانش می سراید
- ۰۱ ..... ۵-۳-۳. گزیده ای از مرثیه های دانش
- ۰۳ ..... ۵-۱-۵. سرائی دانش در آثار دیگران
- ۰۳ ..... ۵-۴. جدول الاین میرزا حمدخان سحاب بمروودی
- ۰۴ ..... ۵-۵. میرزا محمد صادق و دی
- ۰۷ ..... ۵-۶. ملاسلطان علی سموی بمروودی
- ۰۸ ..... ۵-۷. میرزا محمدحیدربن رضا پسر دی (مُذنب)
- ۱۱ ..... ۵-۸. حجت الاسلام حاج شیخ حسین غبه مرود
- ۱۴ ..... ۵-۹. میرزا محمد هادی احمدی
- ۱۷ ..... ۵-۱۰. محمد علی «عاصی» و محمدحسین «فاس»

فصل ششم: سواد ای بمروود

فصل هفتم: جغرافیای فرهنگ

- ۲۷ ..... ۷-۱. مکتب خانه ها
- ۲۹ ..... ۷-۲. دبستان دانش اولین مدرسه بمروود
- ۳۳ ..... ۷-۳. فرهنگ وقف و اثرات اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی آن بر بمروود
- ۳۴ ..... ۷-۳-۱. وقف نامه سلطان بیگم
- ۳۶ ..... ۷-۳-۲. وقف نامه حاجیه شهره بیگم
- ۳۷ ..... ۷-۴. پوشاک سنتی بمروود
- ۳۸ ..... ۷-۴-۱. پوشاک زنان
- ۳۹ ..... ۷-۴-۲. پوشاک سنتی مردان
- ۴۰ ..... ۷-۵. بازی های بومی بمروود
- ۴۱ ..... ۷-۵-۱. چل چل بازی

۱۴۱	۷-۵-۲. بچول بازی
۱۴۱	۷-۵-۳. عمو زنجیر باف
۱۴۲	۷-۵-۴. قطار بازی
۱۴۲	۷-۵-۵. خط خط بازی (لی لی)
۱۴۲	۷-۵-۶. تُشله بازی
۱۴۲	۷-۵-۷. جوز بازی
۱۴۳	۷-۵-۸. کیدی (زو)
۱۴۳	۷-۵-۹. آلک دولک
۱۴۳	۷-۵-۱۰. ها. سنگ
۱۴۴	۷-۶. بارها. عامیانه
۱۴۸	۷-۷. دعاها و نفرین
۱۴۸	۷-۸. گویش بمر د
۱۵۶	۷-۹. ضرب المثل های

فصل هشتم : آواها و نواها

۱۵۹	۸-۱. دوبیتی ها (چهاربیتی)
۱۶۰	۸-۲. سر صوتی ها
۱۶۱	۸-۳. فراقی
۱۶۱	۸-۴. آوای شوخونی در رمضان
۱۶۲	۸-۵. آوای چاووش خوانی

فصل نهم : آیین ها و مراسم

۱۶۳	۹-۱. آیین های عروسی
۱۶۳	۹-۱-۱. خواستگاری
۱۶۳	۹-۱-۲. مهریه
۱۶۴	۹-۱-۳. مراسم شب حجله
۱۶۵	۹-۱-۴. دوران نامزدی
۱۶۵	۹-۱-۵. مراسم عروس کشو
۱۶۶	۹-۲. مراسم ختنه سوری
۱۶۷	۹-۳. مراسم شبیه خوانی (تعزیه)
۱۶۷	۹-۴. مراسم مرگ و سوگواری

۹-۵. مراسم برات..... ۹

فصل دهم: محرم و بیاض ها یا مرثیه های عاشورایی

- ۱-۱۰. شیوه اجرای بیاض ها..... ۱۰
۲-۱۰. زمان اجرا و شعرای سراینده بیاض های بمروود..... ۱۰
۳-۱۰. گلچینی از بیاض ها..... ۱۰
۱-۳-۱۰. مرثیه حضرت قاسم (سروده محمدصادق بمروودی)..... ۱۰
۲-۳-۱۰. یا مصطفی یا مرتضی (سروده مُذَنب)..... ۱۰
۳-۳-۱۰. ای میر علمدار و سپهدار برادر عباس (سروده مُذَنب)..... ۱۰
۴-۳-۱۰. ها بگو حسن یا حسین (سروده دانش بمروودی)..... ۱۰
۵-۱-۱۰. ران شه دشت کربلا کو (سروده منشی)..... ۱۰
۶-۳-۱۰. مرا هم آتش به جان می رود (سروده منشی بمروودی)..... ۱۰
۷-۳-۱۰. فامه یا پیر النساء (سروده منشی بمروودی)..... ۱۰
۸-۳-۱۰. نوحه ورنه کربلا (سروده میرزا محمدهادی احمدی)..... ۱۰
۴-۱۰. روضه خوانی..... ۱۰

فصل یازدهم: جغرافیای اقتصادی

- ۱-۱۱. کشاورزی..... ۱۱
۱-۱-۱۱. محصولات کشاورزی..... ۱۱
۲-۱-۱۱. منابع آب..... ۱۱
۱-۲-۱-۱۱. رود بمروود..... ۱۱
۲-۲-۱-۱۱. چاه های بمروود..... ۱۱
۳-۱-۱۱. نظام بهره برداری سنتی..... ۱۱
۲-۱۱. معادن..... ۱۱
۱-۲-۱۱. فلذسپات..... ۱۱
۲-۲-۱۱. سنگ های مشجر..... ۱۱
۳-۱۱. دامداری..... ۱۱
۱-۳-۱۱. گله داری غیر عشایر..... ۱۱
۲-۳-۱۱. دامداری عشایر..... ۱۱
۴-۱۱. مشاغل و مسافران تاریخ بمروود..... ۱۱
۱-۴-۱۱. قالی بافی..... ۱۱

۱۹۲	۱۱-۴-۲. توبافی.....
۱۹۳	۱۱-۴-۳. گلیم بافی.....
۱۹۳	۱۱-۴-۴. پلاس بافی.....
۱۹۳	۱۱-۴-۵. جلک ریزی.....
۱۹۴	۱۱-۴-۶. آتف بافی.....
۱۹۴	۱۱-۴-۷. آهنگری.....
۱۹۵	۱۱-۴-۸. نمل بندی و پالان دوزی.....
۱۹۵	۱۱-۴-۹. بقالی.....

فصل دوازدهم: مسکن و زلزله

۱۹۷	۱۲-۱. خانه های قدیم بمرود.....
۱۹۹	۱۲-۳. نحوه ساخت خانه های قدیم.....
۱۹۹	۱۲-۴. زلزله خیزی منطقه بمرود.....
۲۰۱	۱۲-۴-۱. زلزله ۱۳۱۴.....
۲۰۱	۱۲-۴-۲. زلزله آبان ۱۳۵۷.....
۲۰۱	۱۲-۴-۳. زلزله ۶ آذر ۱۳۵۷.....
۲۰۲	۱۲-۴-۴. زلزله وحشتناک ۱۳۷۶/۲/۲۰.....
۲۰۳	۱۲-۴-۵. زلزله های بالای ۵ ریشتر قاینات و زیر حوضه از سال ۱۳۱۴ تا ۱۳۹۴.....
۲۰۴	۱۲-۴-۶. جان باختگان بمرود در زلزله ۱۳۷۶.....
۲۰۴	۱۲-۴-۷. ارزیابی خانه های بمرود در برابر زلزله.....
۲۰۴	۱۲-۴-۸. راهکارهای مقابله با زلزله.....

فصل سیزدهم: مدیریت، امکانات و اولین های بمرود

۲۰۷	۱۳-۱. مدیریت روستا قبل از پیروزی انقلاب اسلامی.....
۲۰۷	۱۳-۱-۱. نایب.....
۲۰۷	۱۳-۱-۲. کدخدایان.....
۲۰۸	۱۳-۱-۳. انجمن ده.....
۲۰۸	۱۳-۱-۴. خانه های انصاف.....
۲۰۸	۱۳-۲. مدیریت روستا بعد از انقلاب اسلامی.....
۲۰۸	۱۳-۲-۱. شورای اسلامی با مدیریت جهاد سازندگی.....
۲۰۹	۱۳-۲-۲. شوراهای اسلامی با مدیریت وزارت کشور.....

۱۳-۲-۳	دهیاران بمروود از آغاز تا امروز	۰۹
۱۳-۲-۴	شورای حل اختلاف	۱۰
۱۳-۳	گزیده‌ای از امکانات روستا	۱۰
۱۳-۴	گزیده‌ای از اولین‌های بمروود	۱۱
۱۳	منابع	۱۳
۲۱۷	ضمائم	۲۱۷

سخن آغازین

مطالعه و بررسی روستای بمرود از جنبه‌های مختلف دارای اهمیت است. پرداختن به این مهم کاری طاقت فرسا و دشوار بود و عدم منابع مکتوب کار را با محدودیت مواجه نمود. در این پژوهش باید از یک سو با پیمودن زمین و عملیات میدانی کار را پیش می‌بردیم و از سوی دیگر همچون پرنده‌ای از آسمان همه چیز را نظاره می‌کردیم، با علم به این موضوع، کار را با توکل برخداوند شروع کردیم و با بررسی‌ها بر ما مسلم شد که بمرود یکی از کانون‌های با سبقه فرهنگی تاریخی قوی می‌باشد که بنا بر موقعیت ارتباطی ممتازش در طی ادواتاریخی در منطقه زیرکوه تاثیرگذار بود است.

بمرود به برکت وجود پیشکسوتان عزیزی که فرهنگ عاشورایی در این دیار بنا نهادند و ارادت ویژه ما را به سیدالشهدا (ع) و شهدای کربلا که در قالب بیاض‌ها در چند دیوان سروده‌اند در استان خراسان جنوبی منحصر به فرد است. این خدمات در حافظه‌ی تاریخی فرهیختگان حق‌شناس بمرود مثبت خواهد بود. حضور بزرگانی از بمرود در تشکیلات حکومت افشاریه نقش بسزایی در اشتهار و آوازه دیار بمرود داشته‌است. امید داریم این پژوهش به معرفی و برنامه ریزی مناسب بمرود کمک نماید و راهنمای خوبی برای برنامه ریزان در جهت توسعه و عمران روستا باشد.

از کمک و یاری تمام مطلعین و معمران فرهیخته بمرود که در تالیف این کتاب ما را همراهی نمودند و در مطالعات میدانی، مصاحبه‌ها، اسناد و عکس‌ها از اطلاعات سودمند آنها بهره بردیم، تشکر می‌نماییم. بدون شک مطالب کتاب به دلیل کمبود منابع و اسناد خالی از نقص و لغزش احتمالی نخواهد بود و پیشنهادات ارزشمند شما خواننده محترم می‌تواند یاری دهنده ما در چاپ‌های بعدی باشد.

نجیب الله رجبی - مهدی قاصری